

เราต่างมีชีวิตอยู่บนความเสี่ยง?

ดร.วิฑูรย์ ลิ้มโชคดี

ทุกวันนี้ หลายคนอาจจะชินชากับข่าวไฟไหม้ หรือข่าวระเบิดที่นั่นที่นี้อยู่เนือง ๆ

แต่ถ้าเราพักอยู่ในโรงแรมหรือพักอาศัยประจำบนคอนโด แล้วเห็นภาพข่าวไฟไหม้โรงแรมหรือคอนโด ผู้คนวิ่งหนีตายกันอลหม่าน โดยไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จะโดดตึกหรือรอความตาย เราอาจจะรู้สึกอีกแบบหนึ่ง คือ คงจะเกิด **“ความกลัว”** ขึ้นบ้าง และเกิดสัญชาตญาณของ **“การตื่นตัวเตรียมพร้อม”** ก็ได้

ปัญหาในวันนี้จึงอยู่ที่ว่า **“ทำไมถึงเกิดเหตุร้ายแรงเช่นนี้ได้ แล้วเราจะต้องทำอย่างไรบ้างใหม่”** ความจริงประการหนึ่งที่สำคัญที่สุดของพวกเราก็คือ **“เราต่างมีชีวิตอยู่บนความเสี่ยง”** ด้วยกันทั้งนั้น จะต่างกันก็ตรงที่ใครเสี่ยงมากเสี่ยงน้อยเท่านั้นเอง เมื่อพูดถึง “ความเสี่ยง” แล้ว นักวิชาการด้าน “การบริหารการจัดการความเสี่ยง” (Risk Management) ได้แบ่งประเภทของความเสี่ยงออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

ความเสี่ยงประเภทแรก คือ ความเสี่ยงแท้จริง (Pure Risk) ความเสี่ยงประเภทแรกนี้ก็คือ เมื่อเกิดเหตุใดๆ ขึ้นแล้วมีแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายแต่ประการเดียวเท่านั้น ผลที่เกิดจากความเสี่ยงแท้จริงจึงมีแต่จะทำให้เกิดความสูญเสียในด้านของทรัพย์สินเงินทอง หรือทำให้คนบาดเจ็บ พิการ ตายหรืออาจสูญเสียทั้งสองอย่างพร้อมกันก็ได้ พูดง่ายๆ ว่า ถ้าเป็นความเสี่ยงแท้จริงแล้ว เรามีแต่เสียกับเสีย อย่างแน่นอนเท่านั้น คือไม่มีทางได้อะไรเลย เช่น กรณีเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชนกัน ทั้ง 2 ฝ่ายที่เกิดเหตุ มีแต่จะเสียเงินหรืออาจบาดเจ็บทั้งคู่ด้วยก็ได้ และต้องเสียเวลาด้วย (สูญเสียรายได้) เป็นต้น

ความเสี่ยงประเภทที่สอง คือ ความเสี่ยงได้เสียหรือความเสี่ยงจากการลงทุน (Speculative Risk) ความเสี่ยงประเภทที่สองนี้ก็คือ เมื่อเกิดเหตุใดๆ ขึ้นแล้ว มีได้มีเสีย ผลที่เกิดขึ้นอาจให้ประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ คือมีทั้งโอกาสได้ประโยชน์ (ได้เงินหรือได้กำไร) และมีโอกาสสูญเสียด้วย (เสียเงินหรือขาดทุน) เช่น การตัดสินใจลงทุนทำธุรกิจอุตสาหกรรม อาจมีกำไรหรือขาดทุนก็ได้ การซื้อสลากกินแบ่ง เป็นต้น ดังนั้น **การเกิดอุบัติเหตุแต่ละครั้งจึงจัดอยู่ในความเสี่ยงประเภทแรก คือความเสี่ยงแท้จริงที่มีแต่จะก่อให้เกิดความสูญเสียเท่านั้น** ถ้าไม่เสียทรัพย์สินก็บาดเจ็บล้มตายหรือต้องเสียทั้งเงิน และเจ็บตัวพร้อมกันเลยก็ได้ ดังที่เราต่างเห็นได้จากกรณีอุบัติเหตุร้ายแรงหลายครั้งในบ้านเราที่สร้างความสูญเสียแก่สังคมไทยมากมายมหาศาล

ในแวดวงของวิศวกรความปลอดภัย (Safety Engineers) และนักวิชาการด้านความปลอดภัย และอาชีวอนามัย (Occupational

Safety and Health) ที่เชื่อมั่นใน “มาตรการป้องกันไว้ก่อน” (มากกว่าการคอยตามแก้ไขปรับปรุงในภายหลัง) มักจะให้ความสำคัญกับ “การประเมินความเสี่ยง” (Risk Assessment) สำหรับกิจการ สถานประกอบการหรือโรงงานที่มีความเสี่ยงสูงเพื่อจะได้เตรียมการป้องกันอุบัติเหตุอันตรายจากความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะลดความสูญเสียต่างๆ ทั้งด้านชีวิต ทรัพย์สิน และทางสังคมต่อไปด้วย

การประเมินความเสี่ยงที่นิยมปฏิบัติกันโดยทั่วไปในโรงงานมักจะเป็นเรื่องของการประเมินความเสี่ยงจาก “อันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงาน” โดยเฉพาะโรงงานประเภทที่ถือกันว่าเป็นโรงงานที่มีความเสี่ยงภัยสูง (Major Hazard Industries) ที่อาจก่อให้เกิดการระเบิด การเกิดอัคคีภัย การรั่วไหลของสารเคมี หรืออันตรายร้ายแรงต่างๆ ได้ เหตุที่ต้องมีการประเมินความเสี่ยง ก็เพื่อจะได้รู้ว่าอันตรายต่างๆ ที่แฝงอยู่นั้น มีโอกาสที่จะก่อให้เกิดเหตุร้ายแรง (และความรุนแรง) มากน้อยเพียงใดบ้างในเงื่อนไขอย่างไร เพื่อจะได้นำมาเป็นข้อมูลสำหรับการจัดทำหรือวางแผนป้องกันอุบัติเหตุร้ายแรงนั้นได้ตั้งแต่นั้นขึ้นต้นเลย และกำหนดมาตรการที่จะควบคุม ลด หรือบรรเทาอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นได้อย่างไรต่อไปด้วย

การประเมินความเสี่ยง จึงต้องดำเนินการครอบคลุมทุกกิจกรรมในโรงงานอย่างทั่วถึงครบวงจร โดยเริ่มตั้งแต่การบ่งชี้ถึงอันตรายที่อาจเกิดจากการจัดเก็บหรือขนย้ายวัตถุดิบหรือสารเคมี ตัวเครื่องจักรกลไฟฟ้า หม้อไอน้ำ อุปกรณ์ กระบวนการผลิต วิธีการใช้สารเคมี การขนถ่าย การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

การประเมินความเสี่ยงนี้จะต้องกระทำในทุกสถานการณ์ไม่ว่าจะเป็นการทำงานปกติ ภาวะผิดปกติ และภาวะฉุกเฉิน กระบวนการประเมินความเสี่ยง จึงต้องจัดทำอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องอย่างครอบคลุมครบถ้วน โดยเริ่มตั้งแต่การชี้บ่งอันตราย การประเมินอันตราย (การประเมินความเสี่ยง) การลดระดับความเสี่ยง การบริหารจัดการความเสี่ยง ตลอดจนการป้องกัน และควบคุมสาเหตุที่เป็นปัจจัยในการก่อให้เกิดอันตราย และการตอบโต้ภาวะฉุกเฉิน

ที่พูดมาทั้งหมดนี้ ฟังดูเหมือนน่ากลัว แต่แท้จริงแล้วไม่ใช่โรงงานทุกประเภททุกขนาดจะมีความเสี่ยงอันตรายที่จะต้องทำ “การประเมินความเสี่ยง” คือจะมีก็เพียงโรงงานบางประเภท และบางขนาดเท่านั้นเองที่อยู่ในข่ายที่ควรจะต้องทำการประเมินความเสี่ยง เพราะจัดเป็น “โรงงานประเภทที่มีความเสี่ยงภัยสูง”

ในบ้านเรามีโรงงานประเภทที่จัดว่าเสี่ยงภัยสูงจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนโรงงานทั้งหมด ครับผม !